

OBNOVA BIOTOPŮ PODLE ČLÁNKU 4 NAŘÍZENÍ O OBNOVĚ PŘÍRODY

EVA VOLFOVÁ

S poděkováním za konzultace Karlu Chobotovi, Janu Duškovi, Pavlovi Pešoutovi, za části textu k článku 4 Petrovi Havlovi a Janu Šimovi.

Mgr. EVA VOLFOVÁ

V současnosti pracuje jako náměstkyně na Ministerstvu životního prostředí.

Pracovala jako poradkyně náměstkyně pro životní prostředí na Krajském úřadě Plzeňského kraje. Zabývala se posuzováním vlivů záměrů a koncepcí na Naturu 2000 a biologickým hodnocením. Je soudní znalkyní v oboru ochrana přírody. Zapojila se do přípravy a vyhlášení soustavy Natura 2000 ve fázi mapování biotopů, odborných návrhů lokalit a přípravy a obhajoby stínového seznamu na biogeografických seminářích. Zpracovávala metodické materiály pro naturové hodnocení.

Je členkou nevládních organizací: Spolek Ametyst, České botanické společnosti, České společnosti ornitologické.

*O biotopech v Česku toho víme dost, aby-
chom je mohli efektivně chránit i obnovovat.
Na datech z vrstvy mapování biotopů a
mapování druhů jsme založili vymezení
evropsky významných lokalit soustavy Na-
tura 2000, data pravidelně aktualizujeme.
Nařízení o obnově přírody (dále nařízení)
nám nově dává ambiciózní konkrétní cíle
a termíny. Mezitím se také rozvinul a etablo-
val obor ekologie obnovy, který prozkoumal,
jak můžeme k obnově biotopů přistupovat.
Pojďme se podrobně podívat, co přesně
se ve článku 4 nařízení píše a jak si můžeme
představit jeho implementaci v našich
podmínkách.*

CO NOVÉHO PŘINÁŠÍ ČLÁNEK 4?

Článek 4 je klíčovým článkem nařízení, navazuje na směrnici o ptácích a směrnici o stanovištích. Stanovuje specifické cíle obnovy pro suchozemské, pobřežní a sladkovodní ekosystémy. Prosazuje proaktivní přístup k péči o přírodu.

Směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích ale nestanovily lhůty pro zachování nebo obnovu příznivého stavu přírodních stanovišť a druhů z hlediska ochrany. Směrnice rovněž neobsahují konkrétní požadavky na obnovu ekosystémů, které leží mimo soustavu Natura 2000. Článek 4 řeší tyto nedostatky tím, že stanoví povinnost obnovy určitých druhů a stanovišť v rámci soustavy Natura 2000 i mimo ni a jasné kvantifikované cíle a termíny.

ODSTAVCE 4.1 A 4.2 A ROZBOR UVEDENÝCH TERMÍNŮ

Pro typy přírodních stanovišť z přílohy I směrnice o stanovištích je stanoven cíl ob-

novy jejich příznivého stavu tam, kde tato přírodní stanoviště v takovém stavu nejsou (4.1), a to na nejméně 30 % území každé skupiny přírodních stanovišť z přílohy I nařízení v roce 2030, na nejméně 60 % území v roce 2040 a na nejméně 90 % území v roce 2050.

„Přírodní stanoviště z přílohy I směrnice o stanovištích“

Pro začátek je dobré si uvědomit, že cílem obnovy jsou pouze přírodní stanoviště z přílohy I, tedy ne další biotopy dle Katalogu biotopů (Chytrý et al. 2010) ani ruderalní společenstva zařazená jako nepřírodní biotopy X. 25 % přírodních biotopů dle Katalogu biotopů nepatří k typům přírodních stanovišť dle přílohy I. Pokud však jsou součástí Červeného seznamu biotopů (Chytrý et al. 2020), mohli bychom o zařazení do obnovy dle čl. 4 (zatím alespoň teoreticky) uvažovat. Později se zamyslíme nad vazbou ekologické obnovy nepřírodních biotopů a článku 4 nařízení na obnovu přírody.

„Cíl obnovy příznivého stavu“

Příznivý stav stanovišť se vyhodnocuje v hodnotících zprávách (reportigu) každých 6 let, zatím v letech 2007, 2013, 2019. Při pohledu do údajů z roku 2019 vidíme, že 51 z celkových 60 typů přírodních stanovišť podle přílohy I směrnice o stanovištích není v příznivém stavu. Ty příznivé (FV) můžeme tedy spočítat na prstech dvou rukou a patří k nim např. kleč, vrbové křoviny, kontinentální opadavé křoviny, skalní vegetace, suť, vápnná slatiniště s mařicí pilovitou v kontinentální oblasti. U kleče dochází k expanzi v souvislosti s klimatickou změnou, děje

se tak na úkor alpských stanovišť – např. stanoviště 4060 alpská boreální vřeso-viště se změnila z příznivého stavu (2007, 2013) na méně příznivý (2019). Stav všech ostatních stanovišť – tedy vodních a lesních, většiny trávníků, mokřadních a rašelinných stanovišť – je hodnocen jako méně příznivý (U1) nebo nepříznivý (U2). Na ně všechny bude zacílena obnova dle čl. 4.

Celkový přehled hodnocení stavu (kontinentální, panonská biogeografická oblast, hodnotící zprávy z let 2007, 2013, 2019) [zde](#) a [zde](#).

„Tam, kde v takovém stavu nejsou.“

V předchozím bodě jsme řešili celkový stav typu přírodního stanoviště z hlediska ochrany, tj. na úrovni biogeografické oblasti. Další otázkou je kvalita jednotlivých výskytů typů přírodních stanovišť. Tu můžeme určit pomocí charakteristik ve vrstvě mapování biotopů. Z již dříve používané převodní tabulky vidíme 4 stupně kvality na základě kombinace hodnot reprezentativnosti (RB), degradace (DG) a struktury a funkce (SF) (Lustyk, Oušková 2011).

Při zobrazení stupňů kvality (zprůměrováno pro segmenty v kvadrátech 2,5 km x 2,5 m) můžeme orientačně vidět potenciál pro zlepšování stavu typů přírodních stanovišť.

Skupina	Aktualizace VMB		
	RB	DG	SF
1		0	P
		1	P
		0	MP
2		1	MP
		2	P
		2	MP
3		3	MP
		2	N
4		3	N
	W		

Stupeň 1 lze brát za zajištěný, ve stupni 2 a 3 můžeme zlepšovat stav. Stupeň 4 – především reprezentativnost W – odpovídá hraničnímu výskytu, je na hranici mapovatelnosti, blízko k nepřírodním biotopům řady X. W a X představují spíše potenciál pro obnovu/znovuvytvoření typů přírodních stanovišť (podle části 4.2 článku). O rozlišení stupňů kvality a jejich interpretaci pro článek 4 NRP se bude v nejbližší době dále diskutovat.

V hodnotící zprávě pak najdeme informace o celkové rozloze typu přírodního stanoviště

TPS	ZKRÁCENÝ NÁZEV	BIOREGION	ROK	Stav
1340	Vnitrozemské slané louky	kontinentální	2019	U2
2330	Otevřené trávníky kontinentálních dun s paličkovcem a psinečkem	kontinentální	2019	U2
3150	Přirozené eutrofní vodní nádrže s vegetací typu <i>Magnopotamion</i> nebo <i>Hydrocharition</i>	kontinentální	2019	U2
3160	Přirozená dystrofní jezera a tůně	kontinentální	2019	U2
3230	Alpské řeky a jejich dřevinná vegetace s židovíkem německým	kontinentální	2019	U2
6210	Polopřirozené suché trávníky a facie křovin na vápnitých podložích (<i>Festuco-Brometalia</i>)	kontinentální	2019	U2
6230	Druhově bohaté smilkové louky na silikátových podložích v horských a podhorských oblastech	kontinentální	2019	U2
6240	Subpanonské stepní trávníky	kontinentální	2019	U2
6410	Bezkolencové louky na vápnitých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách	kontinentální	2019	U2
6430	Vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpského stupně	kontinentální	2019	U2
7120	Degradovaná vrchoviště (ještě schopná přirozené obnovy)	kontinentální	2019	U2
7220	Petrifikující prameny s tvorbou pěnvců (<i>Cratoneurion</i>)	kontinentální	2019	U2
7230	Zásaditá slatiniště	kontinentální	2019	U2

Tabulka 1 Příklad typů přírodních stanovišť v kontinentální oblasti hodnocených jako nepříznivé (U2) dle hodnotící zprávy 2019

v ČR i rozdělení na tři kategorie rozlohy výskytu – dobrý, nedobry, neznámý.

„Skupina přírodních stanovišť“

Jedná se o druhou úroveň hierarchie typů přírodních stanovišť podle přílohy I směrnice o stanovištích.

Příklady:

6. Přirozená a polopřirozená travinatá společenstva

Skupina přírodních stanovišť 65. Mezofilní travinné porosty

6510 Nížinné sečené louky s druhy (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

6520 Horské sečené louky

7. Vrchoviště, rašeliniště, močály

Skupina přírodních stanovišť 71. Rašelinišková kyselá rašeliniště

7110 * Aktivní vrchoviště

7120 Degradovaná vrchoviště dosud schopná přirozené obnovy

7140 Přečodová rašeliniště a třasoviska

7150 Prolákliny na rašelinném podloží (*Rhynchosporion*)

9. Lesy

94. Horské jehličnaté lesy mírného pásu

9410 Acidofilní smrčiny horského až subalpského výškového stupně (*Vaccinio-Piceetea*)

Vzhledem k tomu, že disponujeme podrobnými daty k výskytu všech typů přírodních stanovišť, můžeme se hladce pohybovat na úrovni jednotlivých typů. K čemu nám však mohou skupiny být užitečné, je k mírnému rozvolnění někdy příliš úzkých škatulek

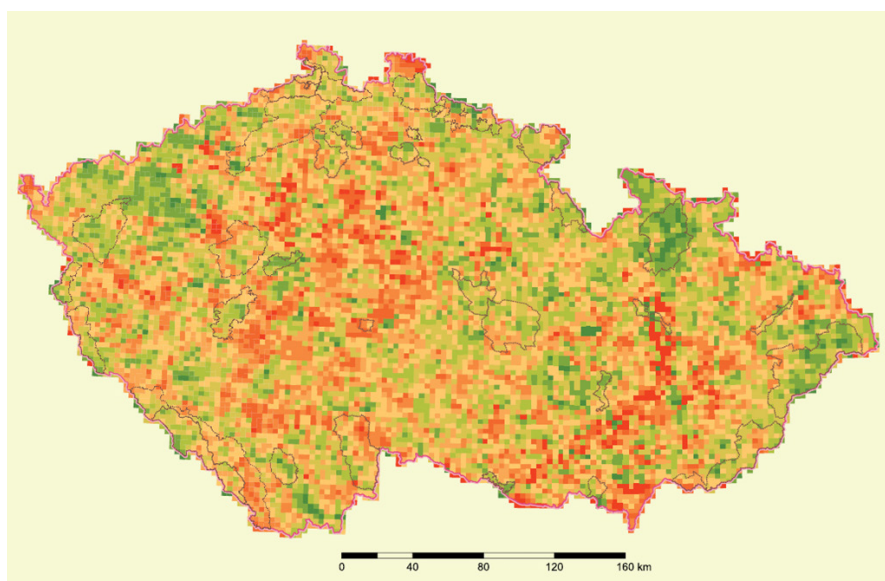
a statického pojetí *Natury 2000*. V čase může docházet k posunům a proměně typů stanovišť, například i v souvislosti s klimatickou změnou. Při znovuvytváření typů stanovišť může být vhodnější a jistější cílit na vyšší hierarchickou úroveň skupiny než na individuální typ. Na druhou stranu by nemělo dojít k rozmělnění zodpovědnosti za obnovu jednotlivých vzácnějších typů stanovišť např. zaměřením jen na některé typy stanovišť dané skupiny, ty běžnější a snáze dostupné na úkor vzácnějších a hůře obnovitelných.

„Cíl obnovy příznivého stavu na nejméně 30 % území každé skupiny přírodních stanovišť z přílohy I nařízení v roce 2030 tam, kde tato přírodní stanoviště v takovém stavu nejsou“

Pro výpočet rozlohy „území“ tedy sečteme celkovou plochu výskytu typů přírodních stanovišť patřících do skupiny v kategorii „nedobry stav“ a „neznámý stav“ (k neznámému stavu viz dále v části 4.4 článku). Najdeme to v hodnotící zprávě na výše uvedených odkazech. Je zde rozdíl oproti další části 4.2 článku 4, který se odkazuje na „příznivý referenční areál“ – často však tato rozloha může být stejná.

Příklady – kontinentální biogeografická oblast:

Území skupiny Mezofilních travinných porostů = rozloha typu 6510 „nedobry a neznámý stav“ (173 + 441 km²) + rozloha typu 6520 „nedobry a neznámý stav“ (8 + 20 km²) = 642 km²

Obr. 1 Kvalita výskytu typů přírodních stanovišť

Z toho tedy máme obnovit příznivý stav na 30 % do roku 2030 – tedy cca 193 km².

Skupina Rašeliníková kyselá rašeliniště: území celkem 11,75 km², obnovit (30 %) 3,52 km².

Skupina Horské jehličnaté lesy mírného pásu: území celkem 89,52 km², obnovit (30 %) 26,86 km².

Zde dvě poznámky: 1. uváděné rozlohy v neznámém stavu se zdají překvapivě vysoké; 2. rozlohy u typu přírodního stanoviště 6520 jsou vysoce nadhodnocené, zejm. na Šumavě (zde se čeká na radikální revizi rozlohy v národním seznamu).

Nicméně, pro základní představu nám to orientačně stačí.

V odstavci 4.2 se stanoví povinnost znovuvytvoření přírodních stanovišť ve smyslu přílohy I nařízení s vazbou na přílohu I směrnice o stanovištích v místech, kde se tato přírodní stanoviště aktuálně nevyskytují, a to nejméně na 30 % dodatečné celkové rozlohy potřebné k dosažení tzv. „příznivého referenčního areálu“ (u každé skupiny typů přírodních stanovišť z přílohy I návrhu), tedy minimální rozlohy nezbytné k zajištění dlouhodobé životaschopnosti daného typu přírodního stanoviště a na něj vázaných druhů v přirozeném areálu rozšíření, do roku 2030, na nejméně 60 % této plochy v roce 2040 a na 100 % této plochy v roce 2050.

„Příznivý referenční areál“

Při dalším pohledu do hodnotící zprávy

najdeme kolonku na „příznivý referenční areál“. Je zde ve většině případů uveden znak pro přibližnou podobnost (≈), někdy znaménko, že je vyšší (>) než aktuální rozloha (území).

Rozumím tomu tak, že znovuvytváření se odehrává v rozdílu mezi „územím“ a „příznivým referenčním areálem“. Tedy pokud je „příznivý referenční areál“ stejný jako „území“, tak nemáme prostor pro znovuvytváření dalších ploch. Je tomu tak u většiny typů přírodních stanovišť – s výjimkou slanisek (1340), jezer (3160), alpských řek s židovínkem (3230), bahnitých náplavů (3270), nivní louky sv. Cnidion (6440). U těchto stanovišť tedy máme znovuvytvářet 30/60/100 % v rámci rozdílu mezi příznivým referenčním areálem a územím. Bude žádoucí kvantifikovat (upřesnit) tuto plochu, je naposledy v hodnotící zprávě 2007.

DALŠÍ ODSTAVCE ČL. 4

V odstavci 4.3 je uložena povinnost zavést a provádět opatření k obnově suchozemských, pobřežních a sladkovodních biotopů druhů z příloh II, IV a V směrnice o stanovištích a volně žijících ptáků ve smyslu směrnice o ptácích v takovém rozsahu, který je nezbytný ke zlepšení kvality a kvantity těchto stanovišť, včetně jejich znovuvytvoření, a ke zvýšení jejich propojenosti (konektivity), dokud nebude dosaženo dostatečné kvality a kvantity těchto stanovišť.

Tento odstavec zavádí povinnost zlepšení biotopů druhů, cílem je dostatečná kvalita a kvanta těchto biotopů včetně zajištění konektivity. Cíl na rozdíl od odstavců 4.1 a 4.2 není kvantifikován, zůstává v podstatě subjektivní. Hodnotící zpráva pro druhy neodkazuje na celkovou rozlohu biotopu, ale na početnost populace a „příznivou referenční populaci“. Jak stanovit plošné cíle pro druhy zůstane pro teď nezodpovězeno. Již nyní ale víme, že 140 druhů není v příznivém stavu.

Dále ustanovení článku 4.4 zavazuje k tomu, aby výběr ploch k realizaci opatření k obnově ekosystémů byl založen na nejlepších dostupných poznacích a nejnovějších vědeckých důkazech o stavu typů stanovišť uvedených v příloze I, měřeno podle struktury a funkcí, které jsou nezbytné pro jejich dlouhodobé zachování, včetně jejich typických druhů (s odkazem na čl. 1 (e) směrnice „o stanovištích“) a o kvalitě a kvantitě stanovišť druhů uvedených v odstavci 3 článku. Oblasti, v nichž jsou typy stanovišť uvedené v příloze I v neznámém stavu, se považují za oblasti, které nejsou v dobrém stavu.

Kvalita našich dostupných dat o výskytu typů přírodních stanovišť a druhů je hodnocena velmi vysoko, tedy bychom neměli mít problém s naplněním tohoto odstavce.

Je zde definováno zahrnutí neznámého stavu ke stavu nedobrému.

Opatření k obnově ekosystémů ve smyslu ustanovení 4.1 a č. 4.2 musí dle čl. 4.5 zohlednit potřebu lepšího propojení mezi typy stanovišť uvedenými v příloze I a ekologické požadavky druhů uvedených v odstavci 4.3, které se na těchto typech stanovišť vyskytují.

Podle článku 4.6 na plochách, na kterých budou prováděna opatření k obnově ekosystémů v souladu s odst. 4.1, 4.2 a 4.3, musí členské státy zajistit soustavné zlepšování stavu typů stanovišť uvedených v příloze I, dokud nebude dosaženo dobrého stavu, a soustavné zlepšování kvality stanovišť druhů uvedených v odstavci 3, dokud u těchto stanovišť nebude dosaženo dostatečné kvality.

Dále je článkem 4.6 a 4.7 stanovena povinnost nezhoršovat stav ekosystémů tam, kde bylo dosaženo jejich dobrého stavu a tam, kde bylo dosaženo dostatečné kvality stanovišť (biotopu) druhů. Stejně tak návrh obecně zavazuje členské státy k zamezení zhoršování stavu přírodních

Výskyt typů přírodních stanovišť				Mimo výskyt typů přírodních stanovišť	
Dobrý stav	Nedobrý stav	Neznámý stav	Hraniční výskyt ve špatné kvalitě (W)	.. do výše rozlohy příznivého referenčního areálu	Ostatní
Udržet	Zlepšit	Zlepšit	Znovu vytvořit	Znovu vytvořit	
cca 17 % území ČR (14 % území ČR je pokryto EVL)				cca 83 % území ČR	

Tab. 2 Plošné zacílení čl. 4 nařízení podle výskytu typů přírodních stanovišť a jejich stavu (zeleně vyznačen předmět čl. 4 nařízení)

stanovišť z přílohy I návrhu.

Článek 4.8 stanoví režim výjimek z výše citovaných ustanovení vně lokalit soustavy Natura 2000, kde bude odchýlení se od režimu stanoveném čl. 4.6 a 4.7 možné pouze v případě jedné z následujících příčin – (a) force majeure, (b) nevyhnutelná změna přírodního stanoviště / stanoviště (biotopu) druhu přímo zapříčiněná dopady změny klimatu nebo (3) v důsledku projektu převažujícího veřejného zájmu, u něhož nejsou k dispozici žádná méně škodlivá alternativní řešení, což bude case-by-case posouzeno.

Obdobně článek 4.9 stanoví režim výjimek z požadavků článků 4.6 a 4.7 uvnitř lokalit soustavy Natura 2000, kdy důvody (a) a (b) jsou totožné jako v případě čl. 4.8, ale důvod pro výjimku pod písm. c) logicky odkazuje na režim podle čl. 6.4 směrnice o stanovištích, tedy bude se jednat o plán nebo projekt povolený v souladu s tímto ustanovením.

Konečně čl. 4.10 nařizuje členským státům, aby zajistily (a) zvětšování rozlohy stanovišť v dobrém stavu u typů stanovišť uvedených v příloze I, dokud nebude alespoň 90 % v dobrém stavu a dokud nebude dosaženo příznivého referenčního areálu pro každý typ stanoviště v každé biogeografické oblasti na území daného státu. Dále nařizuje zajistit (b) rostoucí trend směrem k dostatečné kvalitě a kvantitě suchozemských, pobřežních a sladkovodních stanovišť druhů z přílohy II, IV a V směrnice „o stanovištích“ a druhů v zájmu směrnice „o ptácích“.

Existuje zde také synergie s cíli Strategie EU pro ochranu biologické rozmanitosti – 30 % chráněných území, 10 % přísně chráněných území do roku 2030.

CO UŽ VÍME DÍKY NATUŘE 2000 A EKOLOGICKÉ OBNOVĚ?

Natura 2000

Směrnice o stanovištích přinesla řadu odborně průlomových konceptů. Už samo

vymezení ochrany pro typy přírodních stanovišť bylo nové. Chránit kromě druhů i stanoviště byl jeden důležitý koncept. Zacílení na konkrétní předměty ochrany pro vymezované lokality další. V návaznosti na to je i klíčovým závazkem Strategie EU do r. 2030 zajistit účinnou správu všech chráněných území, definování jasných cílů ochrany a sledování jejich naplňování.

Vybrat druhy a typy stanovišť na evropské úrovni byl další důležitý krok (viz Příloha I směrnice o stanovištích, interpretační manuál). Na ně jsme zacílili mapování (u typů stanovišť s rozšířením na český koncept podle Katalogu biotopů, Chytrý et al. 2001, 2010), pro ně pak navrhli a vylhásili lokality k ochraně.

Z definice stanovišť sekundárního bezlesí nebo druhů vázaných na ně nebo na rané sukcesní stádia bylo zřejmé, že se nejedná o fenomény, které se budou chránit samy. V plánech péče byl navrhován nejvhodnější management pro každou lokalitu a předmět ochrany.

Celý tento proces založený na odborně kvalitním základě nám za 20 let přinesl rozsáhlé poznání naší přírody (např. data prezentovaná výše, která jsou nyní východiskem pro obnovu přírody), ale i mnoho moderních impulsů pro českou ochranu přírody.

Samozřejmě jsme také v průběhu implementace narazili na problémy. Jedním je již zmíněný spíše statický přístup – vymezení rozloh, zajištění jejich ochrany je sice dobrý manažerský krok, důležitý pro měření úspěšnosti péče, ale někdy se příroda zkrátka v čase ne úplně předvídatelně mění a vymyká škatulkám. Na škatulky také často zaznívala kritika při zkoumání nepřírodních biotopů, kde máme v současné krajině velmi významný prostor pro přírodu s řadou zajímavých druhů, vzpírající se klasifikaci jako typ přírodního stanoviště, někdy i s absencí těch správných druhů. Tedy se klíčová místa pro ochranu biodiverzity úplně mýjí s Naturou 2000. Třetím problémem je, že se jen pomalu a postupně

dařilo zavádět management i v samotných EVL, a tak řada předmětů ochrany dosud trpí zarůstáním. Podaří se nám tyto problémy při naplňování nařízení o obnově přírody vyřešit?

Ekologická obnova

Ekologická obnova jako obor se v Česku etablovala během devadesátých let, vlastně trochu souběžně s Naturou 2000. Jde primárně o obnovu struktury a funkce krajiny. Zahrnuje široký rozsah různých činností, od klasického ochrannářského managementu, přes disturbanční a obnovní management, ale také podporu přírodních procesů a spontánní sukcese. Dá se říci, že každá obnova má co do činění s ekologickou sukcesí. Obnovní opatření se pokoušejí nahradit, napodobit, urychlit, zpomalit, změnit, vrátit nebo alespoň ovlivnit spontánní sukcesí (Prach et al. 2007). Publikace k ekologické obnově (Jongepierová et al. 2012, 2019) třídila různé projekty ekologické obnovy podle formačních typů. V řadě případů je překryv s cíli článku 4 naprosto zřejmý a jednoznačný – jedná se přímo o zlepšování stavu nebo znovuvytváření typů přírodních stanovišť a druhů.

To, co se nejvíce vymyká jednoduchému začlenění, je jednak ponechání sukcesí, kdy je vývoj ne úplně jasně předpověditelný. Zde můžeme právě využít skupiny přírodních biotopů a např. při ponechání výsypky nebo území po požáru samovolnému vývoji očekávat výsledek v podobě skupiny 91 Evropských lesů mírného pásu, kam spadá široké spektrum lesa od doubrav a dubohabřin k bučinám.

Za druhé tu máme velmi cenná rané sukcesní stádia a rozmanitá stanoviště s extrémními abiotickými podmínkami a nízkou produktivitou, která jsou běžná na člověkem pozmeněných lokalitách. Často slouží jako náhradní stanoviště mnoha druhům, které z naší krajiny rychle mizí, právě v důsledku její plošné eutrofizace. Mohou mít i větší význam než rezervace, obzvláště pokud je zde zachován disturbanční management (vojenský, rekreační). Tato místa bychom měli umět začlenit do obnovy podle článku 4, jednak pro druhy živočichů ze směrnice o stanovištích, dále pro druhy našeho Červeného seznamu, což by mělo být akceptováno. Nápodobně by bylo možné do Červeného seznamu biotopů (Chytrý et al.

2020) definovat některé cenné ruderalní biotopy. A pak je tu ještě jeden aspekt – oligotrofní stanoviště jsou v dnešní krajině natolik málo zastoupená, že pokud se někde nacházejí (na člověkem pozmeněných plochách), mohou představovat velmi cenný potenciál pro znovuvytváření typů přírodních stanovišť (i když výše jsme řekli, že se to týká velmi omezeného výčtu stanovišť).

CO MŮŽEME V KRAJINĚ DĚLAT PRO OBNOVU PŘÍRODY?

Budeme-li se na krajinu i na nařízení o obnově přírody dívat jako na celek, můžeme zkoušet napřed územně rozčlenit cíle v článku 4, které nyní v přípravě národního plánu obnovy přírody máme:

Obnova v naturových lokalitách a dalších zvláště chráněných územích – cílem je zde dohnat určité dluhy v zajištění plošně dostatečného managementu a zlepšovat stav typů přírodních stanovišť i druhů (nejen) jako předmětů ochrany, případně i znovuvytvářet;

Obnova ve volné krajině – zlepšování stavu zbylých výskytů typů přírodních stanovišť a druhů, jejich znovuvytváření – metodická obnova obecné ochrany přírody, tj. využití institutu ÚSES a VKP s předměty ochrany typy přírodních stanovišť a druhů, obno-

va na obecních pozemcích, pozemkové úpravy, ptačí parky, obnova nepřirodních biotopů, adaptační opatření spojená s retencí vody (vazba na čl. 7 nařízení), hledání win-win řešení;

Obnova v zemědělské krajině – zlepšování stavu zbylých výskytů typů přírodních stanovišť a druhů – krajinné prvky podporované v rámci strategické plánu Společné zemědělské politiky, (vazba na čl. 9 nařízení).

Smyslem článku 4 i celého nařízení je obnova přírody. Měli bychom tedy v duchu moderní ochrany přírody hledat smysluplná řešení pro konkrétní území v kombinaci přístupů různých typů managementů s cílem tvorby heterogenní krajiny. Hlavní je opravdu ovlivnit významnou část krajiny – nezapomeňte na příklad zlepšení stavu 200 km² luk. Měli bychom zvažovat, jaký management je realizovatelný, mít vhodně nastavené kvantitativní i kvalitativní cíle a monitoring, na základě kterého dokážeme vyhodnotit úspěšnost provedených opatření (Hurford, Březina 2017).

JAKÉ KROKY Povedou K NAPLNĚNÍ ČLÁNKU 4?

Tento článek se pokouší popsat směry přemýšlení, které před námi stojí při přípravě Národního plánu obnovy přírody,

a podpořit odbornou diskusi. Na závěr si tedy shrňme, jaké úkoly a okruhy témat nás přitom čekají:

- Vyjasnění si požadavků nařízení, plošných rozloh (výskytu typů přírodních stanovišť, biotopu druhů, příznivého referenčního areálu).
- Terminologické a pojmové vyjasnění a provázání aktivit v krajině vedoucích k přírodě blízké obnově.
- Návrh potřebných legislativních změn;
- Obnova obecné ochrany přírody – úprava metodiky.
- Katalog opatření, návrh monitoringu a analýza efektivity opatření.
- Provázání obnovy přírody do nástroje krajinných prvků jako součást SZP.
- Ukotvení obnovy přírody jako nástroje územního a krajinného plánování.
- Nastavení dotační a dalších finančních mechanismů.
- Meziresortní spolupráce, provázání s ostatními články nařízení.
- Komunikační strategie.

LITERATURA

Anonymus (2022): Proposal for a Regulation on nature restoration. https://environment.ec.europa.eu/publications/nature-restoration-law_en
Härtel H., Lončáková J. & Hošek M. [eds] (2009): Mapování biotopů v České republice. Východiska, výsledky, perspektivy. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 196 p.

Hurford, C. & Březina, S. (2017): Management monitoring of habitats and its implementation in montane meadows in the Krkonoše Mts. Opera Corcontica 54, Suppl. 1. [in Czech].

Chytrý M., Hájek M., Kočí M., Pešout P., Roleček J., Sádlo J., Šumberová K., Sychra J., Boublík K., Douda J., Grulich V., Härtel H., Hédli R., Lustyk P., Navrátilová J., Novák P., Peterka T., Vydrová A. & Chobot K. (2020): Červený seznam biotopů České republiky. – Příroda, Praha, 41: 1–172.

Chytrý M., Kučera T. & Kočí M. [eds] (2001): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 304 p.

Chytrý M., Kučera T., Kočí M., Grulich V. & Lustyk P. [eds] (2010): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 445 p.

Jongepierová I., Pešout P., Jongepier J. W. & Prach K. (eds.) (2012): Ekologická obnova v České republice. – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha

Jongepierová I., Pešout P. & Prach K. (eds.) (2019): Ekologická obnova v České republice II. AOPK Praha and Faculty of Science USB, České Budějovice, pp. 201.

Lustyk P., Oušková V. (2011): Vrstva mapování biotopů a její aktualizace – první možnosti srovnání dat. – Ochrana přírody, Praha, 4/2011: 20–22.

Lustyk P. [ed.] (2019b): Příručka hodnocení biotopů. – Ms., 480 p. [Depon. in: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha], <http://portal.nature.cz/>.